

saha

YURTTAŞLIK DERNEĞİ • ÜÇ AYLIK SÜRELİ YAYIN

EĞİTİM VE YURTTAŞLIK

Türkiye’de Okullaşma ve Ortalama Eğitim - Hasan Tekgüç

Meyman Serdar Morsümbül’le mülteci çocukların eğitimi üzerine

Çetin Çelik’le eğitim ve toplumsal eşitsizlikler üzerine

“4+4+4”ün Ardından Türkiye’de Din ve Örgün Eğitim - Işık Tüzün

İsa Babur’la ilahiyat fakülteleri üzerine

Üniversitelerden Öğrenebileceğimiz Ne Kaldı? - Sezai Ozan Zeybek

Bu dergi Yurttaşlık Derneği (eski adıyla Helsinki Yurttaşlar Derneği) tarafından *toplumsal mutabakat, barış ve insani güvenlik* alanındaki çalışmalar kapsamında hazırlanmaktadır.

Sahibi: Ümit Fırat (Yurttaşlık Derneği adına) **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:** Emel Kurma
Editör: Fırat Genç **Tasarım-Uygulama:** Nur Ayman **Fotoğraflar:** Aksi belirtilmediği sürece tüm fotoğraflar Fatih Pınar’a aittir. **Kapak Fotoğrafı:** Fatih Pınar **Katkıda Bulunanlar:** Lena Bruce, Merve Erol **Danışma Kurulu:** Evren Balta, Murat Belge, Bülent Bilmez, Ayşe Çavdar, Yetvart Danzikyan, Nalan Erkem, Nil Mutluer, Ümit Şahin, Zeynep Şarлак.

Basıldığı Yer: İstanbul **Tarih:** Eylül 2016 **Matbaa:** Mart Matbaa Sistemleri San. ve Tic. A.Ş. Mart Plaza Merkez Mah. Osman Paşa Çiftliği Ceylan Sokak No: 24/1 Nurtepe, Kağıthane/İstanbul.

Yurttaşlık Derneği: Dr. Refik Saydam Caddesi Dilber Apartmanı No: 39 Kat: 4 Daire: 12, Şişhane, Beyoğlu/İstanbul. **Telefon:** +90 212 292 68 42 **Faks:** +90 212 292 48 44
E-posta: iletisim@hyd.org.tr **Web:** www.hyd.org.tr

saha ücretsizdir. Üç ayda bir Türkçe yayımlanır. **saha**’da yayımlanan makale ve söyleşilerdeki ifadeler Yurttaşlık Derneği’nin görüşlerini yansıtmayabilir. Abone olmak için Yurttaşlık Derneği ile iletişime geçebilirsiniz.

Bu yayının mali giderleri Avrupa Birliği tarafından “Barış, Uzlaşma ve İnsani Güvenlik için Sınırışı Yurttaşlar Ağı” projesi kapsamında desteklenmektedir. Dergide yer alan görüşler, destekleyici kurumun görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

- 2 EDITORYAL** » Fırat Genç
- 3 MAKALE** » Hasan Tekgüç
TÜRKİYE’DE OKULLAŞMA VE ORTALAMA EĞİTİM
- 11 SÖYLEŞİ** » Meyman Serdar Morsümbül
Gerçekleştiren: Merve Erol
TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNİN BÜYÜK SINAVI: GÖÇMEN ÇOCUKLAR
- 18 SÖYLEŞİ** » Çetin Çelik
Gerçekleştiren: Fırat Genç
EĞİTİMLE AŞILMASI GÜÇ DUVARLAR ÖRÜYORUZ
- 28 SÖYLEŞİ** » Mezunlarıyla Bakalorya Programı üzerine
Gerçekleştiren: Zeynep Şarлак
MEZUNLARIN GÖZÜNDEN ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
- 38 MAKALE** » Işık Tüzün
“4+4+4”ÜN ARDINDAN TÜRKİYE’DE DİN VE ÖRGÜN EĞİTİM
- 45 SÖYLEŞİ** » İsa Babur
Gerçekleştiren: Ayşe Çavdar
İLAHİYAT FAKÜLTELERİ “DİNDAR NESİL” YETİŞTİRECEK EHLİYETTE Mİ?
- 52 MAKALE** » Sezai Ozan Zeybek
ÜNİVERSİTELERDEN ÖĞRENEBİLECEĞİMİZ NE KALDI?
- 60 MAKALE** » Kemal İnal
ÖĞRETMEN EMEĞİ: NİTELİKSEL DEĞİŞİMLERE İLİŞKİN SİSTEMİK DENETİMLERİN ELEŞTİREL BİR ANALİZİ
- 67 MAKALE** » Hakan Yücel
BİR YOKSUL MAHALLE LİSESİNDE DERS ARASI DANS PROJESİ:
“TANGO YAPIYORUZ DİYE SEVGİLİ OLACAK DEĞİLİZ”
- 74 SÖYLEŞİ** » Yılmaz Pirli ile İnsan Kaynakları dünyası üzerine
Gerçekleştiren: Zeynep Şarлак
“İNSANA YAPILAN YATIRIM ŞİRKETE DAHA ÇOK KATMA DEĞER GETİRİR”

BİR YOKSUL MAHALLE LİSESİNDE DERS ARASI DANS PROJESİ: “TANGO YAPIYORUZ DİYE SEVGİLİ OLACAK DEĞİLİZ”

Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü öğretim üyesi Hakan Yücel, Mersin’de yoksul ve dezavantajlı grupların devam ettiği bir lisede gerçekleştirilen Ders Arası Dans isimli sosyal sorumluluk projesinin öğrenciler üzerindeki etkilerini resmediyor, ders dışı faaliyetlerin güçlendirici etkilerini tartışıyor.

Bu metinde ele alacağımız saha araştırması geniş kapsamlı bir sosyal sorumluluk projesi kapsamında desteklenen projelerin toplumsal etkilerini ölçmek amacıyla, projeler gerçekleştikten sonra yapılan saha çalışmalarından birinin niteliksel yöntemle elde edilmiş verilerini kapsamaktadır.

Bu geniş saha çalışması sırasında incelenen projelerin bir bölümü, yeni gelişen ve henüz yaygınlaşma aşamasında olan bazı spor (bocce, korfbol) ve (halk oyunları, Latin dansları, Zumba gibi) dans aktivitelerinin yürütülmesinin fiziki koşullarını oluşturmak ve/veya bunlar için gerekli malzemeleri temin etmek üzere geliştirilmiştir. Bu tür projeleri sadece geniş bir öğrenci grubunun kullanması açısından, yani “yaygın etkisi”yle ele almamak gerekir. Bunların özellikle “derinlemesine etki” sağlaması, sadece fiziksel aktivite yaptırmakla kalmayıp özsaygıyı arttırması, öğrenciler arasındaki iletişimi ve empatiyi güçlendirmesi önemlidir. Söz konusu projeleri geliştiren öğretmenler, genel anlamda öğrencileri sosyalleştirmeyi, öğrenciler arasında yabancılaşma ve çatışmanın yerini dayanışma ve güçlü arkadaşlık bağlarının almasını sağlamayı hedeflemektedirler. Bunun yanı sıra öğretmenler, kültürel-sosyal aktivitelerin zayıf olduğu okullarda, karşı cinsten öğrencilerin birbirlerine

saygı duymalarını, birey olarak kabul etmelerini sağlamak amacıyla bazı karma aktivitelerin geliştirilmesine odaklanırlar.

Çalışmanın yöntemine dair

Burada sunacağımız saha çalışmamızın merkezinde odak grup tartışmaları, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yer almaktadır. Söz konusu okul örneğinde iki öğrenciyle derinlemesine görüşme yapılmış, altı öğrenciden oluşan bir odak grubu görüşmelerinin verileri kullanılmıştır.

Odak grup görüşmeleriyle ilgili olarak literatürde görüşmeci seçimlerinin araştırmacının amacıyla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu hususta, sahanın koşullarına ve çalışmanın temel hedeflerine uygun olarak, esnek bir yöntemin uygulanması doğru olacaktır. Araştırmacı, sosyo-demografik (yaş, doğum yeri/yaşam yeri) ya da ortak bir deneyimi paylaşma temelli homojen gruplar oluşturabilir. Araştırmacı, birbirlerini tanıyan kişileri bir araya getirebilir, hâlihazırda var olan gruplardan birini ikna ederek grubu odak grup için kullanabilir, hatta önceden belirlenmiş bir toplantıyı odak grup için kullanabilir.¹

Odak grup görüşmelerimizi altı kişiyle sınırlama kararımız ise yine çeşitli akademik kaynaklara dayanmaktadır. Kitzinger, Markova ve Kalampakilis,

Qu’est-ce que les focus groups? [Odak Gruplar Nedir?] başlıklı makalelerinde şöyle derler: “Odak gruplar genellikle 4 ila 8 katılımcıdan oluşur; bunun ötesine geçildiğinde görüş alışverişlerini izlemek güçleşir. Odak grup katılımcıları birbirini tanımayan kişilerden oluşabilirler, ancak çoğu kez gruplar bir şekilde birbirini zaten tanıyan –komşular, aynı aile mensupları, arkadaşlar, iş arkadaşları– kişilerdir. Öte yandan, bazı gruplar, araştırılan konuda ortak bir bilgiye sahip olan kişilerden oluşur. En önemli sorunlardan biri de grup mensupları arasında benzerlik ve farklılıklardır. Araştırmacıların çoğu, tüm grup üyelerinin deneyimlerini daha iyi anlayabilmek için bir homojenliğin olmasını tavsiye ederler...”²

Bu çerçevede, saha araştırmasının odak grubu için birbirini tanıyan altı kişiden oluşan bir katılım sağlanmıştı.³ Tüm saha deneyimlerinde bu sayının, tartışmanın zengin bir tartışma zemini yaratılmaksızın, her katılımcının kendini ifade edebilmesini güvence altına alan sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve sorunsuz bir şekilde kayıt altına alınabilmesi için optimal bir denge oluşturduğu tespit edilmiştir.

2014 yılında saha araştırması yaptığımız okullar içinde yer alana A. Lisesi bir yoksul mahalle okulu. Okul 1960’lı yıllarda kurulmuş. Bir Akdeniz kentinin kenar mahallesindeki bu okulda sabahçı-öğlenci

sistemi var. Öğrencilerin büyük bir kısmı çok çocuklu ailelerden geliyorlar.

Bu okuldaki Ders Arası Dans Projesi, okulun zeminindeki boş bir salonun dans salonu haline getirilmesini, zeminin parkelenmesini, ses sistemi kurulmasını ve duvarlara aynalarla donatılmasını kapsıyor. Salon açıldıktan sonra uygun ortamın sağlanmasıyla ilçe halk eğitim merkezinden dans hocaları da folklor ve Latin dansları öğretmek amacıyla buraya gelmeye başlamış.

Sosyo-ekonomik açıdan olumsuz koşullarda yaşayan ve öğrenimlerini geçmişte pek değer verilmeyen bir okulda sürdüren bu öğrenciler, uygun ortamda fiziksel aktivite yapar hale gelmeleriyle birlikte özgüvenlerinin arttığını ifade ettiler; biz de bunu gözlemledik. Dansın öğrencilerin kişisel gelişimlerinde, sosyalleşmelerinde etkisini tespit ettik.

Proje etkisi: Projeden sonra neler oldu?

Bu okulda gerçekleştirilen proje, okul binası içinde depo olarak kullanılan boş bir salonun dans salonu haline getirilmesi, zeminin parkelenmesi, ses-ışıklandırma sistemi, duvarlara ayna yapılmasını kapsamaktadır. Proje kapsamında düzenlenen salon, hem

dans salonu hem de kapalı spor salonu olarak kullanılmaktadır. Özellikle bu ikili işlevinden dolayı, projenin hem derinlemesine hem de yaygın etkisinden söz edebiliyoruz.

“Dansa ilgi çoğaldı bu salonla, gören duyan geliyor. 15 kişi sürekli düzenli bir şekilde dans için geliyor. Beden eğitimi derslerinde de kullanılıyor. Ben de pilates yaptırıyorum. Beden eğitimi derslerini takip eden çocukların yarısı orayı kullanıyor. Kendileri de çok istekliler. Benim 350 öğrencim var, 170’i kullanıyor bu salonu. Belgin hocanın branşı dans, o tabi daha sık kullanıyor o salonu.” (Esin, beden eğitimi öğretmeni, 39).

Salon, saha araştırması sırasında birkaç aydır kullanımda olsa da, çok yoğun bir şekilde hem dersler hem de dans çalışmaları için (halk oyunları ve Latin dansları) ders saatlerinde ve dışında ve de hafta sonları kullanılmaktadır. Dersler ve dans çalışmaları için kullanılan salona, hafta sonları bazı veliler de spor yapmak için gelmektedir:

“O salonun kullanımı daha birkaç ay oldu. Düzenli olarak girip çıkan 50 öğrencim var. Zaten orası hiç boş kalmıyor. Diğer hocalarımızın da

grupları var. Çünkü halk eğitim bize hoca yolladı. Ayrıca veliler, anneler, kızları ile geliyor. Salonu 8.30’da açıyoruz. Saat 18’e kadar açık. Hafta sonu saat 10’da başlıyoruz, 17’ye kadar açık. Pazar günleri dâhil. Okulumuz sürekli açık çünkü halk eğitimin gönderdiği hocalar hafta sonları da çalışma yapıyor orada. Salon Şubat ayında açıldı, halk eğitimden gelen hocalar da bu salon açıldıktan sonra gelmeye başladılar. Çok sıcak bir memlekette yaşadığımız için yazın klima gerekiyor, onu halledebilirsek yazın akşam 9’a kadar açık olur.” (Esin, beden eğitimi öğretmeni, 39).

Projenin bir başka önemli yanı, öğrenci taleplerinin ve idaredeki değişiklik sonucu okuldaki fiziksel ve kültürel aktivitelerin arttığı bir ortamda geliştirilmiş olmasıdır. Proje sahibi bu durumu şöyle anlatıyor:

“Müdire hanım geçen yıl geldi. Onun gelmesiyle okulda biraz hava değişti. Onun sayesinde daha çok sportif faaliyetler, halk oyunları çalışmaları falan olmaya başladı. Çocuklar bize sürekli hocam salsa var mı tango var mı diye gelince, benim de aklıma bu dans projesi geldi. Ben de bu salonda dans olsun istedim.” (Esin, beden eğitimi öğretmeni, 39).

Proje aktivitelerinin olumlu etkileri, odak grup ve derinlemesine görüşmelerde açıkça ortaya çıktı. Tüm öğrenciler, salondaki halk oyunları ve dans faaliyetlerinin derslere odaklanmalarında, okula ilgilerinin artmasında ve derslerdeki başarılarında son derece olumlu etkisi olduğunu çeşitli vesilelerle belirttiler. Dolayısıyla niceliksel ve niteliksel veriler örtüşmektedir.

Bu konuda görüşmecilerimizden Hasret, salon düzenlemesiyle birlikte başladığı halk oyunları ve dans aktivitelerinin, kendisi için bir tutku haline gelmesiyle derslerdeki başarısını nasıl arttırdığını şöyle açıklıyor:

“Programlı çalışmayı seviyorum, kendime program yaptım. Sadece programıma ne ekledim? Boş zamanlarıma dans ettiğim zamanları ekledim. Yani hiç derslerimi etkilemedi. Hatta daha da iyi oldu. Üniversiteye hazırlanıyorum ben, bir senem kaldı, gerçekten insan hep sınavı düşününce ruh hali kötü oluyor, hep ders düşünürsek depresifleşiriz. Oynayarak bundan baya bir uzakta kalıyorum. Yaptığım hareketlerle kendimi mutlu hissediyorum. Ders zamanı dersi düşünerek bu yoğunluktan çıkıyorum, daha da rahatlıyorum. O yüzden bu projeye ben çok rahatlıyorum. Seneye de yapacağım, yani sınav yılında. Hani insanın hayatına biri girer de asla vazgeçemez ya, bu aktivite benim hayatıma girdi ve bundan sonra da asla bırakmayacağım.” (Hasret, 11. sınıf, halk oyunları oynuyor, tango-bacata yapıyor).

Yine öğrencilerin bazıları, proje aktivitelerine katılımın dersleri üzerindeki olumlu etkisini hem okula ve derslere yönelik tutumlarındaki değişimle hem de notlarındaki somut değişimle açıkladılar. Bu konuda Mirkelam şöyle diyor:

“İnsan kafa dağıtamayınca illa ki ders de çalışmıyor, fakat buraya geliyorum, her şeyden sıyrılıyorum, kafa dağıtmış oluyorum ve derslere karşı daha bir azimli oluyorum. Ve daha iyi ders çalışıyorum. Dans eğitimime bu sene başladım ve derslerimde gözle görülür bir değişim oldu. Mesela matematiğim geçen sene 3 geldi şimdi 5 gelecek. Ben çizerken, kaykay yaparken veya dans ederken içimdeki tüm kötülükleri

Proje kapsamında gerçekleşen düzenlemelerle öğrenciler, daha uygun koşullarda daha verimli çalışabilmeye başladıklarını önemle belirttiler. Ayrıca, bu düzenlemelerden dolayı kendilerine önem verildiğini hissettiklerini, okulun ve okulun öğrencisi olarak kendi saygınlıklarının arttığını, özgüvenlerinin yükseldiğini belirttiler.

birakıyorum oraya. Ve sonrasında büyük bir moralle sınavıma giriyorum. Eskiden devamsızlık yapıyordum artık yapmıyorum.” (Mirkelam, 12. sınıf, halk oyunları ve tango yapıyor).

Proje kapsamında gerçekleşen düzenlemelerle öğrenciler, daha uygun koşullarda daha verimli çalışabilmeye başladıklarını önemle belirttiler. Ayrıca, bu düzenlemelerden dolayı kendilerine önem verildiğini hissettiklerini, okulun ve okulun öğrencisi olarak kendi saygınlıklarının arttığını, özgüvenlerinin yükseldiğini belirttiler. Hatta okullarının başka okullar için model olabileceği düşüncelerini de paylaştılar. Aşağıdaki görüşme alıntılarının, projenin bu etkilerinin işareti olduğunu düşünüyoruz.

“Aynamızın olması, yerlerin o hali çok süper oldu. Hocamızın bizi görmesi aynadan, bizim onu görmemiz çok süper oldu.” (Gamze, 10. sınıf)

“Daha önce tozun toprağın içinde çalışıyorduk. Sağlığımız açısından çok iyi oldu.” (Meliha, 12. sınıf)

“Bu kadar insanlar ayna takmışlar diyoruz, bize önem verildiğini görüyoruz.” (Abuzer, 10. sınıf)

“Daha önce okulun arkasında prova yapıyorduk ve insanlar bize inanmıyordu.” (Muhammet, 12. sınıf)

“Eski salon olsaydı ben velimi bile getirmezdim. Çünkü ben evde çok anlatıyorum. Daha önce getirmek istemezdim. Şimdi velilerimiz bile geliyorlar.” (Gamze, 10. sınıf)

“Bizim okulumuz diğer okullara örnek. Çünkü daha önce bu okuldan bir şey olmaz diyorlardı. Şimdi görüyorlar biz de iyiyiz.” (Meliha, 12. sınıf)

“Kesinlikle evet. Neden? Kendi kardeşim folklore gideceğim dedi.

Ben de kesinlikle git dedim bu ortamı gördükten sonra. Ama bizim oturduğumuz mahallenin okulunda bahçede güneşte oynuyorlar. Sıcakta bayılır insan. Mekânları yok dans etmek için.” (Fatih, 12. sınıf).

Ders Arası Dans Projesi’nin öğrencilerin özgüveni üzerindeki etkileri

Metnin başlarında da belirttiğimiz gibi bu projenin esas önemli etkisi, fiziksel aktivite olarak dansa yönelmiş öğrencilerin kişilik gelişimlerine, sosyalleşmelerine, özgüvenlerinin artmasına önemli katkılar sunduğundan dolayı, derinlemesine etkidir. Araştırmamızın, salonu kullananların arasından seçilen kişilerle gerçekleştirdiğimiz niteliksel bölümü (odak grup görüşmesi ve derinlemesine görüşmeler) bize bu konuda çok önemli veriler sunarak gözlemlerimizle de desteklediğimiz tespitleri yapmamızı sağladı.

Projenin önemli etkisinin derinlemesine etki olduğunu belirtmemizin esas nedeni, odak grup ve derinlemesine görüşmelerde çok açık bir biçimde projeye gelişen dans aktivitelerinin öğrencilerin kişilik gelişimlerinde, sosyalleşmelerinde, çok farklı kişilikte öğrencilerin saygı ve sevgi çerçevesinde birbirleriyle arkadaşlık ilişkileri kurmalarında temel etken olduğunun açıklanmış olmasıdır. Niteliksel veriler, yukarıda açıkladığımız anket verileriyle de uyumaktadır. Bu etkiler, hem projeyi geliştiren öğretmenlerin hem de öğrencilerin söylemlerinde, metnin ilerleyen bölümlerinde çeşitli alıntılarla örnekleyeceğimiz gibi, açıkça görülmektedir.

Proje sahibi öğretmen, bu tür aktivitelere katılma isteğinin yoğun olduğu bölgede uygun bir salonun oluşturulmasının teşvik edici bir etkisi olduğu ve dolayısıyla projenin özgüven sağlayıcı önemli bir etkisi olduğu iddiasındadır.

Fiziksel aktiviteler için düzenleme yapılmasıyla aktivitelerin daha iyi şartlarda gerçekleştirilmesi ve bunun bilinir görünür olması, prestiji düşük bir okulda öğrenim gören öğrenciler üzerinde “kendilerine değer verildiği” ve okullarının imajının düzeldiği izlenimi bırakmaktadır.

Fiziksel aktiviteler için düzenleme yapılmasıyla aktivitelerin daha iyi şartlarda gerçekleştirilmesi ve bunun bilinir görünür olması, prestiji düşük bir okulda öğrenim gören öğrenciler üzerinde “kendilerine değer verildiği” ve okullarının imajının düzeldiği izlenimi bırakmaktadır. Bu algıyı saha araştırması boyunca gözlemledik. Beden eğitimi öğretmeninin aşağıda yeniden aktardığımız sözleri ile odak grup görüşmecilerimizden Abuzer’in ve derinlemesine görüşme yaptığımız Hasret’in aşağıda sunduğumuz sözleri bu durumu ifade etmektedir:

“Kenar mahallerden, Güneydoğu’dan göçle gelmiş ailelerin çocukları var burada. Mersin’in yerlisi çok az bu okulda. Ama bu sosyal çevrede dans çalışmaları da yapabiliyoruz. Bu kent farklı bir yer. Çok muhafazakâr değil, halk rahatlıkla tango dersine çocuğunu yolluyor. Bu dans salonuna çok ilgi var. Bence kendilerine daha çok güvenleri gelecek böylelikle.” (Esin, beden eğitimi öğretmeni, 39)

“Bu kadar insanlar ayna takmışlar diyoruz, bize önem verildiğini görüyoruz.” (Abuzer, 10. sınıf, halk oyunları oynuyor).

“Böyle bir proje yapılıyor mu diyorlardı? Şok oldu insanlar.” (Hasret, 11.sınıf, halk oyunları ve tango-bacata yapıyor)

Projenin özgüveni arttırıcı etkisi öğrencilerle görüşmelerde çok belirgin olarak ortaya çıktı. Görüşmecilerimizden daha önce fiziksel aktiviteye katılmayan Hasret, kendisindeki fiziksel değişimi ve kişilik yapısındaki gelişimi şöyle anlatıyor:

“Ben buraya lise ikide Antep’ten geldim, ilk geldiğimde fazla bir hareketim yoktu, evden okulda okuldan eve... Bu projeye kendimi daha özel hissettim. Hayatın sadece boş bir şeyden ibaret olmadığını gördüm. Bu projeye özgüvenimiz arttı. Önceden daha çekingenken, burada

toplum içinde olduğumuz için kendime daha bir güvencim oldu. Neden ben yapamayayım dedim. Bizler de neden kendimizi ön plana atmayalım, bizler de başarabiliriz gibisinden düşündüm. Ben yapamam kilom var diye düşünen çok arkadaşım oldu, buna ben de dâhilim. Hocamız yapabilirsiniz dedi. Bu projeye beraber yapabiliyorum, neden yapamayabileyim. Gerçekten başardık, oluyor, başka yerlerde gösterilere çıkıyoruz, yarışmalara çıkıyoruz. Fiziksel olarak değişime uğradığımı da görüyorum zaten.” (Hasret, 11. sınıf, halk oyunları oynuyor, tango-bacata yapıyor)

Projeyle sağlanan olanakların dönüştürücü etkisini kendi örneğinden hareketle anlatan 12. sınıf öğrencisi Mirkelam ise, bu projenin genel anlamda önemli etkisi olduğuna dair görüşünü “İyi kötü herkese bir değişiklik yaptı bu dans salonu” sözleriyle dile getirdi.

Projenin özgüveni geliştirme hakkında Gamze’nin aşağıda aktaracağımız sözleri, fiziksel aktivitenin, özgüven sorunu yaşayan gençlerin kendilerini ifade edebilmesi konusunda önemli katkıları olduğunu kanıtlayan iyi bir örnek olması açısından önemlidir:

“Bir arkadaşım vardı evet-hayır bile diyemezdi, yemeğini bile çantasının içinde yedi. Ben onu ikna ettim, o da halk oyununa geldi, şimdi arkadaşım evet-hayır diyebiliyor, bir özgüven patlaması oldu.” (Gamze, 10. sınıf).

Sosyalleşme, dayanışma...

Dans salonunu kullanan öğrencilerin birçoğu salonu hafta sonları da dâhil çok yoğun olarak kullanıyorlar. Birlikte bu kadar çok zaman geçiren öğrenciler, çok farklı kökenlerden gelmeleri ve çok farklı hatta bazen zıt kişiliklere sahip olmalarına karşın, ortak bir deneyimi paylaşarak birbirlerini tanımış, saygı ve sevgi duymaya başlamışlar. Görüşme yaptığımız öğrenciler özellikle cinsiyetçi önyargılarının yıkıldığını, empati

duygularının geliştiğini özellikle dile getirdiler. Dolayısıyla, bu tür projelerin sosyal etkisinin söz konusu örnekte çok belirgin bir biçimde sağlanmış olduğunu, bu tür aktivitelerin öğrenciler arasındaki çatışmayı ve hoşgörüsüzlüğü gidermede iyi bir yöntem olabileceğini söyleyebiliriz.

Önyargıların aşılmasında ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişiminde birlikte fiziksel aktivitede bulunmanın etkisini, derinlemesine görüşme yaptığımız öğrenciler kendi deneyimlerinden hareketle şöyle anlattılar:

“Burada amacımız sadece oyun değil. Arkadaş bağlarımız arttı. Empati gücümüz hepsi gelişti. Daha

önce bu çocuk gelirse ben gelmem demiştim. Ama burada onu tanıdım. Çok sepatikmiş, keşke önyargılı olmasaymışım dedim. Burada aile gibi olduk yeni olmamıza rağmen. Sınıftaki arkadaşlarımla bile bu kadar samimi değilim.” (Hasret, 11. sınıf, halk oyunları oynuyor, tango ve bacata yapıyor).

“Burası dans eğitiminin dışında bir şey, aile gibi... Bir hafta gelmesem özlüyorum. Manevi değeri baya büyük buranın benim için. Burada önyargı ile davranıp tanışmak istemediğim kişilerle tanıştım. Önyargıyı sevmediğim halde kapıldım. Ben yapamadığımda o bana öğretti,

şu figürü gösterdi, şöyle değil böyle olacak dedi, her şey bir destekle aşıldı. O bana el uzattı, ben ona el uzattım. Ben sabahçıydım öğlenci olan arkadaşlarımı tanıımıyordum. Onlarla tanışma fırsatı buldum. Okulda daha çok zaman geçirdiğim için öğlenci gruptan arkadaşlarla tanıştım.” (Mirkelam, 12. sınıf, halk oyunları oynuyor, tango yapıyor).

Odak grup tartışmalarında da öğrenciler öncelikle eskiden antipatik buldukları kişilere nasıl tahammül etmeyi öğrendiklerini, hatta tanıdıkça iyi arkadaş olabildiklerini yine kendi deneyimlerinden hareketle anlattılar. Ortak deneyimin etkisiyle çatışmadan sempatiye ve

dostluğa uzanan gelişimi, odak grup öğrencileri şöyle anlatıyor:

“Bence iyi ki tanışmışım bu arkadaş (Muhammet). Yoksa yolda görsem en azından ağzını burnunu kırarım derdim. Şimdi baktım ki canımdan çok sevdiğim arkadaşım oldu.” (Fatih, 12. sınıf)

“Ben Abuzer’e normalde katlanamıyorum. İlk zamanlar ben gideceğim bu çocuk yüzünden diyordum. O kadar çok konuşuyor ve iğrenç esprileri var ki... Ama burada tanıdım ve kızımıyorum. Aynı ortamda buluna buluna o bana, ben ona alışmışım.” (Meliha, 12. sınıf)

Odak gruba katılan öğrenciler, ortak aktivitelerin sosyalleştirici etkisini ve birlikte çalışılan zamanın dışına taşan yardımlaşma ve arkadaşlık ilişkilerini şöyle anlattılar:

“Bence arkadaşlık bağlarını kuvvetlendiriyor.” (Abuzer, 10. sınıf)

“Sosyal aktivite özgüveni, sorumluluk duygusunu arttırdığı için bu bağları elbette artırıyor. Sırf ders çalışan arkadaşlar var, kendilerini ifade edemiyorlar sosyal ortamlarda. Hem manevi hem de fiziksel yönden baya olumlu etkisi oluyor.” (Muhammet, 12. sınıf)

“Ben birkaç ay öncesine kadar bu arkadaşları tanımıyordum ki! Çok faydalı oldu bu dans salonu. Şimdi bir sorun olduğunda, derdimiz olduğunda neyin var diye birbirimize soruyoruz. Empati kuruyoruz artık.” (Fatih, 12. sınıf)

“Bence ders konusunda da yardımcı oldu. Çünkü ben anlamamışsam başka bilen kişi olabiliyor grup içerisinde. Sınav zamanı geldiğinde birbirimize anlatıyoruz.” (Kübra, 10. sınıf)

Cinsel kimliklerin oluştuğu bir yaş diliminde ve sosyal aktivite olanaklarının az, erkek egemen kültürün baskın olduğu bir ortamda; dansın, kız ve erkek öğrencilerin sosyalleşmesine, karşı cinse saygı duymalarına, karşı cinsle arkadaş da olunabileceği anlayışını geliştirebilmelerine belirgin bir katkı sunduğu söylenebilir.

“Biz orada sadece dans etmiyoruz, oturuyoruz, konuşuyoruz, fikir alışverişinde bulunuyoruz.” (Meliha, 12. sınıf)

Tango etkisi: “Dans ediyoruz diye sevgili olacak değiliz”

Cinsel kimliklerin oluştuğu bir yaş diliminde ve sosyal aktivite olanaklarının az, erkek egemen kültürün baskın olduğu bir ortamda; dansın, kız ve erkek öğrencilerin sosyalleşmesine, karşı cinse saygı duymalarına, karşı cinsle arkadaş da olunabileceği anlayışını geliştirebilmelerine belirgin bir katkı sunduğu özellikle dile getirildi. Zaten odak grup görüşmelerinde de hem öğrencilerin genel anlamda birbirlerine saygılı olduklarını, hem de kız ve erkek öğrencilerin birbirlerine saygı

gösterdiklerini gözlemledik. Bunun yanı sıra, çeşitli dansların (ister yöresel halk oyunları, isterse Latin dansları olsun) farklı kültürleri tanımlarına, en azından merak etmelerine vesile olduğu görüşmelerde dile getirildi. Farklı danslar konusunda güçlü önyargıların olmadığını hatta tam aksine merakın olduğunu, istisnalar dışında farklı dansları eşzamanlı olarak öğrenme isteğinin baskın olduğunu ayrıca gözlemledik. Diğer bir deyişle, aynı öğrenci bir yandan yöresel oyunu sayılabilecek Silifke oyununu, farklı yörelerin halaylarını öğrenirken, öte yandan tango dersleri de alabiliyor. Aşağıda aktardığımız Mirkelam’ın sözleri bize dans deneyiminin bu anlamdaki etkilerini çok iyi anlatmaktadır:

“Bir kızın bir erkeğe yaklaşması biraz zordur, tangoda bu aşıyor mesela. Bu yönden çok iyi. Normalleştiriyor. Eskiden bir kız bir erkekle tango yapsa, namus meselesine dönüştürürlerdi. Şimdi ise bunu aşıyoruz. Özgüven getiriyor. Mesela ben, ilk zamanlar bir partner geldiğinde... Ben bile, ki özgüveni yüksek biriyimdir, biraz çekindim. Ama sonra bu aşıyor. Çünkü orada amaç dans etmek. Dans ettik diye, sevgili olacağız diye bir şey yok. Biz bunu öğrendik orada. Dans etmeyi öğrendik, arkadaşlığı öğrendik biz orada. Kızlarla erkeklerin arkadaş olabileceğini de gördüğümüz bir ortam oldu.” (Mirkelam, 12. sınıf)

Odak grupta da Latin danslarının, özelde de tangonun etkileri ve öğrenciler açısından çekiciliği belirtildi. Bizim de izlenimiz, bu denli çeşitli dans aktivitelerinin kendi okullarında yapılabilmesinin öğrenciler için gurur kaynağı olduğudur. Odak grup görüşmecilerimizin hepsi halk oyunu oyuncularındı (derinlemesine görüşme yaptıklarımız ise esas olarak Latin danslarına yönelmiş öğrencilerdi), hatta bazıları neredeyse profesyonel denebilecek düzeyde ilerlemiş durumdaydılar. Ancak bu onları Latin danslarına da ilgi duymalarını ve bu imkândan da yararlanmalarını engellememişti.

“Tango bence güzel.” (Fatih, Muhammed, 12. sınıf, aynı anda söylediler)

“Halk oyunu kursları açıldı dedik, pek kimse gelmedi, Tango-bacata-salsa kursu da var dedik, herkes akın akın gelmeye başladı. Meliha, 12. sınıf)

Tango, narin bir insanı taşıyacak bir dans, sert bir insanı da narin yapacak bir dans.” (Fatih, 12. sınıf)

Ancak bu durum, tüm dansların aynı rahatlıkla benimsendiği anlamına gelmiyor. Öğrencilerin kısmen taşıyıcısı olduğu erkek egemen kültürel kodlar, örneğin tangoya göre salsayı daha zor kabullenmelerine yol açıyor. Odak grup görüşmelerinde “Ama ben salsayı çok sevmiyorum [bu dans] kalça kısmını çok oynatıyor” diyen Muhammed’in diğer öğrencilerin de onayladığı sözleri bu durumu açığa çıkarmaktadır.

Öğrenciler dansın sadece bir fiziksel aktivite olmayıp aynı zamanda bir “kültürel ürün” olduğunun farkındalar ve bu konularda bilgilanmeyi de istemekteler. Fatih’in diğer arkadaşları tarafından onaylanan sözleri de bunu gösteriyor.

“Bana saçma geliyordu diğer bütün oyunlar. Silifke’yi falan öğrendikten sonra her oyunun başka bir tadı, heyecanı varmış onu gördüm.” (Muhammet, 12. sınıf)

“Projeyle beraber birçok dansı tanıma imkânımız oldu. Daha önce bir bilgin yoktu tango, Latin dansları konusunda mesela.” (Hasret, 11. sınıf, halk oyunları, tango, bacata yapıyor)

Sonuç

Bu saha deneyimi bize öncelikle fiziksel aktivite olarak dansın kapsamlı bir etkiye sahip olduğunu gösterdi. Derinlemesine görüşmeler, odak grup tartışması, öğretmenle görüşmelerimiz ve gözlemlerimizin sonucunda vardığımız esas sonuç budur. Dolayısıyla, bu projenin etkisinin derinliği ve yoğun kullanımından hareketle son derece başarılı bir proje olduğuna inanıyoruz.

Proje sayesinde okuldaki fiziksel aktiviteler çeşitlenmiş ve canlanmış, birçok öğrenci halk oyunlarını daha iyi koşullarda geliştirme olanağını yakalayabildikleri gibi, salon düzenlemesi sayesinde Latin danslarını öğrenme ve halk eğitimden dans hocası getirebilme olanağı bulmuşlar.

Dans etmenin öğrenciler üzerinde hem derin hem de çok boyutlu etkileri bulunmaktadır. Bunları başlıklar halinde şöyle sıralayabiliriz:

- Dans sayesinde öğrenciler forma girmekte, kendileriyle daha barışık olmakta, daha programlı ve sağlıklı bir hayat sürbilmekteler. Daha önce hiçbir fiziksel faaliyette bulunmayan bazı öğrenciler, keyif aldıkları ve başarılı oldukları bir aktiviteye başlamışlar.
- Dans, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmiş ve çok farklı kişiliklere ve toplumsal/kültürel kökenlere sahip öğrencilerin birbirleriyle diyalog kurmalarını hatta arkadaş olmalarını sağlamış. Dans edenlerin bir kısmının aile

kökenleri bölgeden, diğerlerinin ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dandır. Ancak tümü bölge halk danslarını da Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun halk danslarını da yapmakta, Latin danslarını da öğrenmekteler. Görüşmecilerimizin tümü empati kurabilen ve bunda dansın önemine işaret eden gençler.

- Latin dansları, öğrencilerin farklı kültürleri tanımalarını ve de – söz konusu danslar eşli danslar olduğundan– kız ve erkek öğrencilerin bir deneyim paylaşarak arkadaşlık ilişkilerini geliştirmelerini sağlamakta. Mirkelam’ın dediği gibi “dans ediyoruz diye sevgili olmak zorunda değiliz” anlayışını geliştirmelerini sağlamaktadır.

- Dans aktiviteleri sayesinde öğrenciler okullarından gurur duymaya başlamışlar, başarıyla beraber özgüvenleri gelişmiş. Toplumsal koşulların elverişsiz olduğu bölgelerdeki öğrenciler için, bu sonucun çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Proje sayesinde öğrencilerin bir kısmı yeteneklerini keşfetmişler.

Sonuç olarak, bu tür projelerin, proje aktivitelerini sürdüren öğrenciler üzerinde son derece yüksek düzeydeki olumlu etkileri nedeniyle başarılı bir proje olduğunu, Ders Arası Dans türü projelerin yaygınlaştırılması gerektiğini söyleyebiliriz.

¹ Sue Wilkinson, “How useful are focus groups in feminist research?” *Developing Focus Group Research: politics, theory and practice* içinde, ed. R. Barbour ve J. Kitzinger (Sage, 1999), s. 241.

² Jenny Kitzinger, Ivana Marková ve Nikos Kalampalikis, “Qu’est-ce que les focus groups?”, *bulletin de psychologie* 57, no. 3 (2004): 240.

³ Hasret ve Mirkelam adını verdiğimiz ve kendileriyle derinlemesine görüşme yaptığımız öğrenciler dışındaki öğrenciler odak grup görüşmecileridir. Derinlemesine görüşme yaptığımız öğrencilerin, öğretmen ve odak grup katılımcısı öğrencilerin isimleri değiştirilmiştir.

